

Foto: Mikael Fredriksson

ASKIMS KYRKORENOVERING 2022 - interiör

Innehållsförteckning

Syfte och bakgrund	2
Genomförande	2
Historisk bild	3
Bilder från före renoveringen	4
Projektbeskrivning, i huvuddrag	12
Vapenhuset	12
Kyrktorget	12
Kapprummet	12
Samlingsrummet	13
Läktaren	15
Kyrksalen - Valvtaket	16
Kyrksalen - Konsolerna med angränsande tak	22
Kyrksalen - långhuset	23
Kyrksalen - teknik	25
Kyrksalen - Konservering	27
Kyrksalen - Koret	28
Sakristian	32
- Sakristian	35
- Förberedelserummet	37
Utsidan	38
Resultat	42
Ekonomi	42
Kuriosa	43
Kulörschema, i urval	43
Engagerade, i urval:	54

Syfte och bakgrund

Det inledande arbetet började för flera år sedan och egentligen med två saker:

- Att antalet toaletter var för få.
- Att yttertaket tekniska livslängd mer eller mindre var passerad.

För att utöka antalet toaletter behövde ett förråd i kapprummet tas i anspråk och då behövde all utrustning för begravningsgudstjänst flyttas. Om nämnda utrustning flyttades exempelvis till bakom altaret, så påverkar det utrymningsvägen och textilförvaringen. En nygammal utrymningsväg genom sakristian utreddes dit även stora delar av textilförvaringen kunde förläggas om utrymmet omdisponerades.

Sakristian har historiskt varit mer av ett genomgångsrum med förvaring, än en klassisk sakristia, det var också en utredningspunkt att ändra på, samtidigt som utrymningsvägen påverkade framtillgängligheten.

Till och framtillgänglighet har därefter varit en fråga som levt med och påverkat hela projektet. Brandkonsulten gjorde klart, att med befintliga lösningar och moderna krav skulle det tillåtna antalet människor i kyrkan minska, om inte dörrar breddades och ett vilplan för minst tre rullstolar skapades utanför sakristian. Marken utanför kyrkporten höjdes för att förenkla insteget.

För att befintligt RWC inte skulle behöva byggas ut, krävdes en uppdaterad tillgänglighet genom kyrkporten, mot församlingshemmet där moderna faciliteter med rätt byggnadsmått finns.

Kyrkans historiska inventarier behövde en översyn, väggarna låg i tiden att måla om, vad kunde finnas under den inbyggnaden i taket som inte var original?

Yttertaket då? För att projektet skulle bli hanterligt delades det upp i två delar. En interiör del 2022 och en exteriör del 2023. Till den exteriöra delen återfinns översyn av fasaden, omläggning och skiffertaket samt frågan om isoleringsbyte utreds.

Genomförande

- En förprojektering som startade 2019.
- Entreprenaden utfördes under första halvåret av 2022.
- Slutbesiktning onsdagen den 29 juni 2022.
- Kyrkan återöppnades söndagen den 3 juli 2022, under medverkan av kontraktsprosten.

Historisk bild

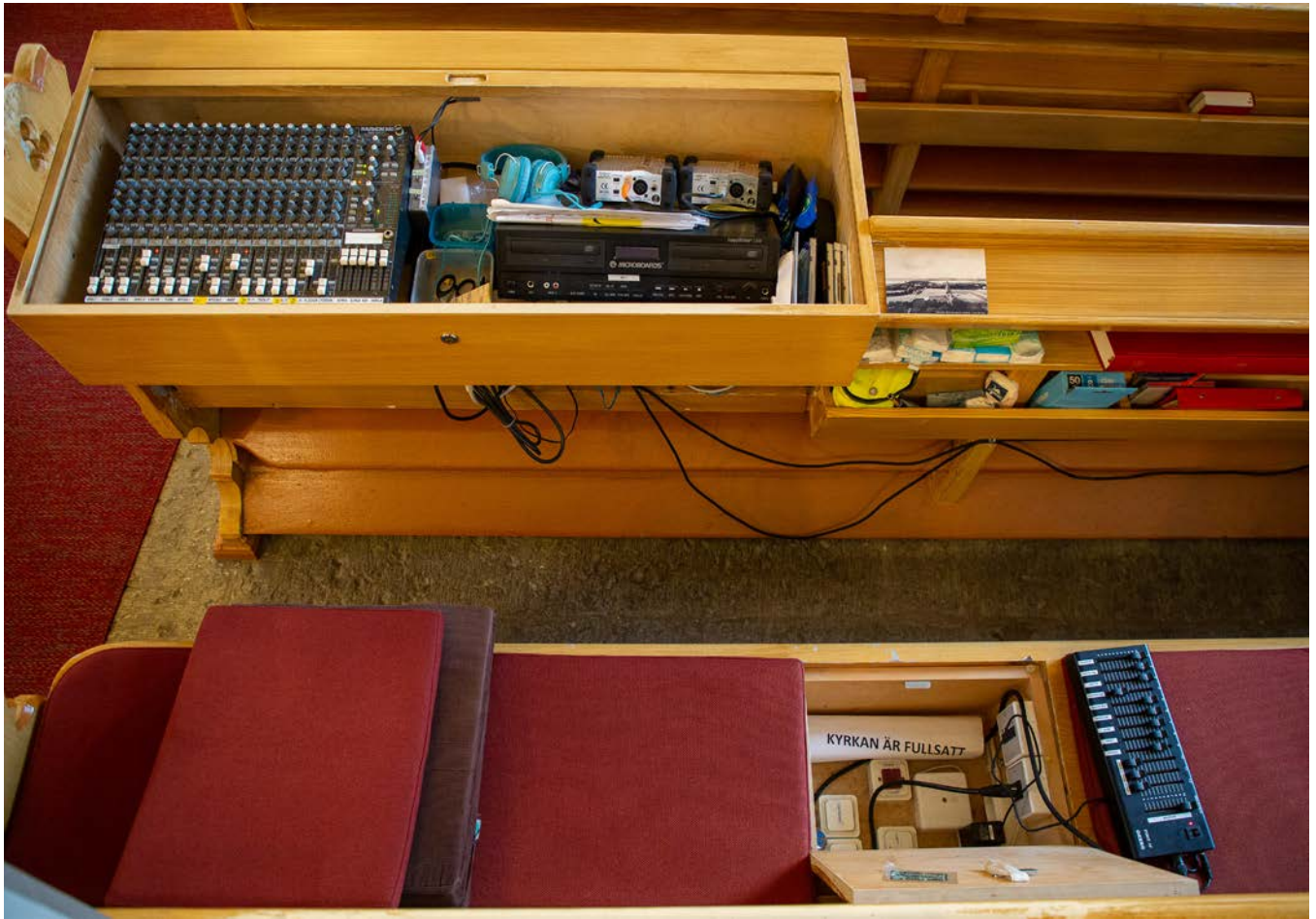
Askims kyrka, okänt årtal och fotograf (men före 1940)

Bilder före renoveringen

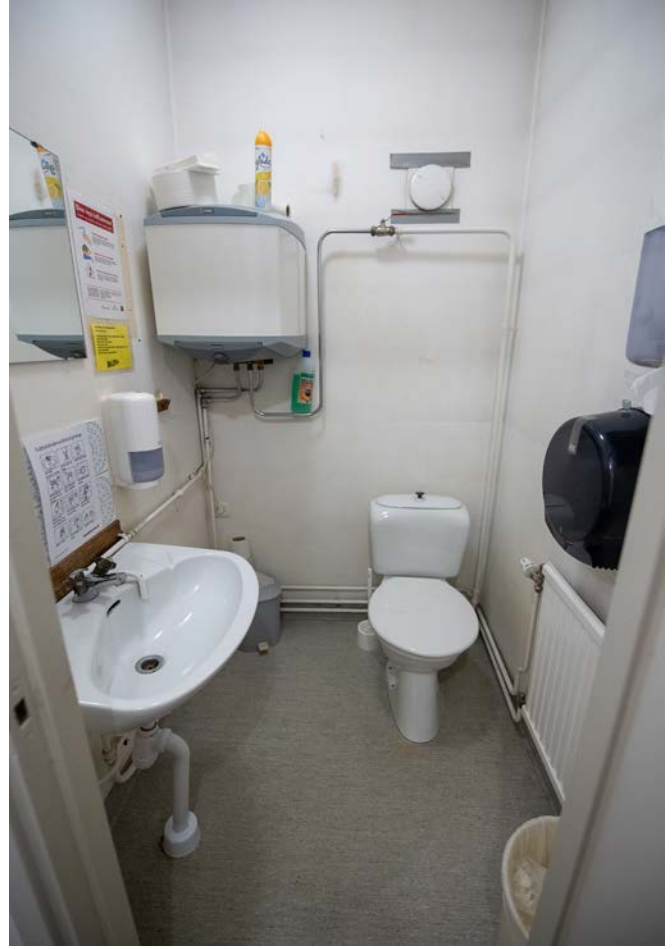

Projektbeskrivning, i huvuddrag

Vapenhuset

- Väggarna målades, hela vägen upp till tornavdelningen.
- Trappan och dess räcke målades.
- Kyrkporten:
 - o förändrad öppning, så att utseendet behålls 50/50 men det primära dörrbladet är bredare än det andra, av tillgänglighetsskäl.
 - o Ny dörröppningsautomatik.
 - o Lås och avlarmningsautomatik.
- Brandalarmstablån är flyttad.
- Ny golvmatta

Kyrktorget

- Målning
- Till framtiden planeras möblemanget att ses över och anpassas.

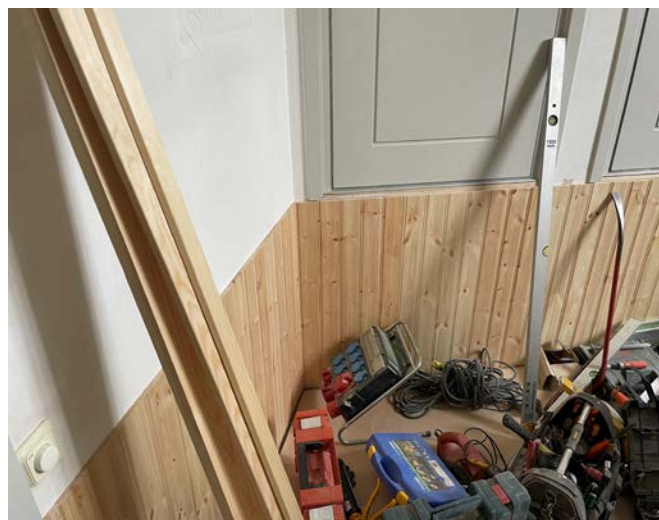
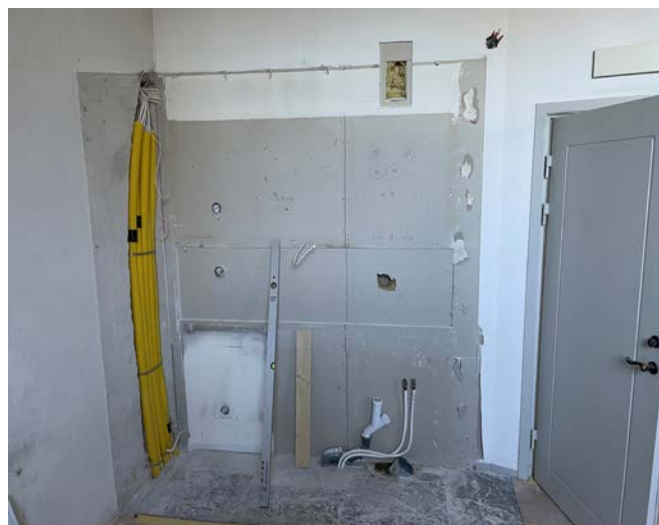
Kapprummet

- Målning och putslagning
- Uppfräschning av toalett
- En ny toalett i det gamla förrådet för utrustning till begravningsgudstjänster,
 - o Nytt avlopp framdraget, varav en del till handfatet, dold.
 - o Nytt vatten framdraget.

Samlingsrummet

- Målning
- Ny bröstpanel
- Förvaringsskåpen borttagna
- Nytt pentry
 - o Ny köksinredning
 - Komplettering med diskmaskin
 - o Omdragning av dold ventilation
- Inbyggt frysskåp.
- Till framtiden planeras möblemanget att ses över och anpassas.

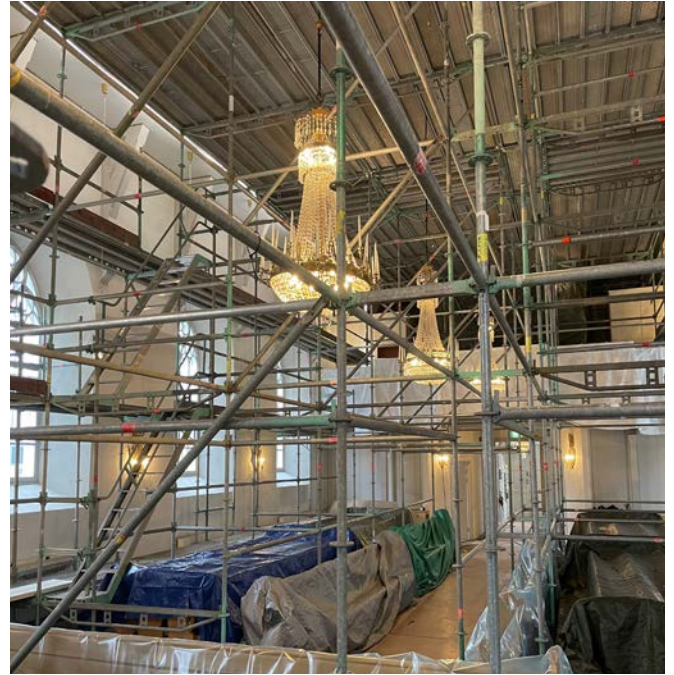
Läktaren

- Konservering av läktarbarriären.
- Konservering av utsmyckningen på orgelfasaden.
- Ommålning av orgelhuset.

Kyrksalen - Valvtaket

- o Masonitskivorna som satt i taket demonterades.
- o Konservatorn skrapade fram ursprunglig färgsättning och fältindelning.
En fältindelning som fastighetsutskottet beslutade att vi skulle arbeta för att rekonstruera.
- o Ett mycket omfattande arbete blev att för hand, renskrapa taket, från gammal färg och fogar.
- o Kvisthåll lagades.
- o Ursprungliga båg-lister ny tillverkades och sattes i taket.
- o Taket grundmåladades och därefter slutstrykningar av taket, med linoljefärg.

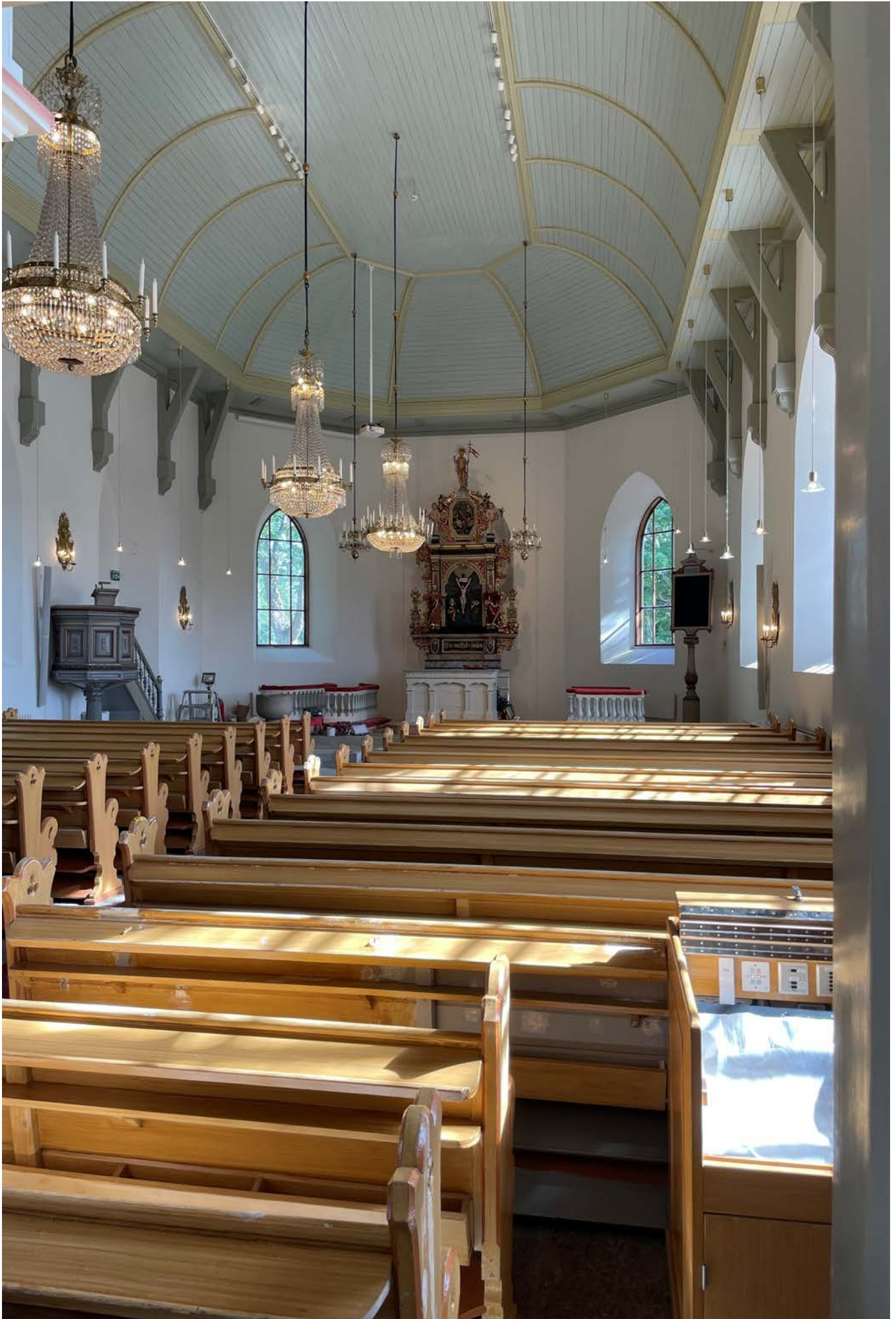

Kyrksalen - Konsolerna med angränsande tak

- Under processens gång upptäcktes att även taket mellan konsolerna en gång haft en fältindelning och ett beslut fattades att även inkludera denna yta.

Kyrksalen - Långhuset

- Putslagning av väggar, totalt 125 m², upp till 12 cm tjock.
- Målning av väggarna
- Bänkarna ställs samman, jämt och något tätare än tidigare.

Kyrksalen - Teknik

- Bakre bänken på högersidan (väster) byggdes om och vaktmästarplatsen utvecklades till att flyttas längre in i bänken och samtidigt innefatta även bildsändningsutrustningen. Känslig utrustning byggs in i låsbart utrymme.
- Samtidigt med renoveringen installeras:
 - o Nytt mixerbord för ljudanläggningen.
 - o Nya mikrofoner.
 - o En ny projektor med tillhörande projektorduk i koret, som ersätter den gamla TV-skärmen.
 - o Nya knappar för klockstyrning.
 - o Ny styrning av klockorna och huvudbrytare för ljudanläggningen.
 - o Ljusbrytaren byggs in.
- Ventilationssystemet för samlingsutrymmena baktill, återigen driftsatt.

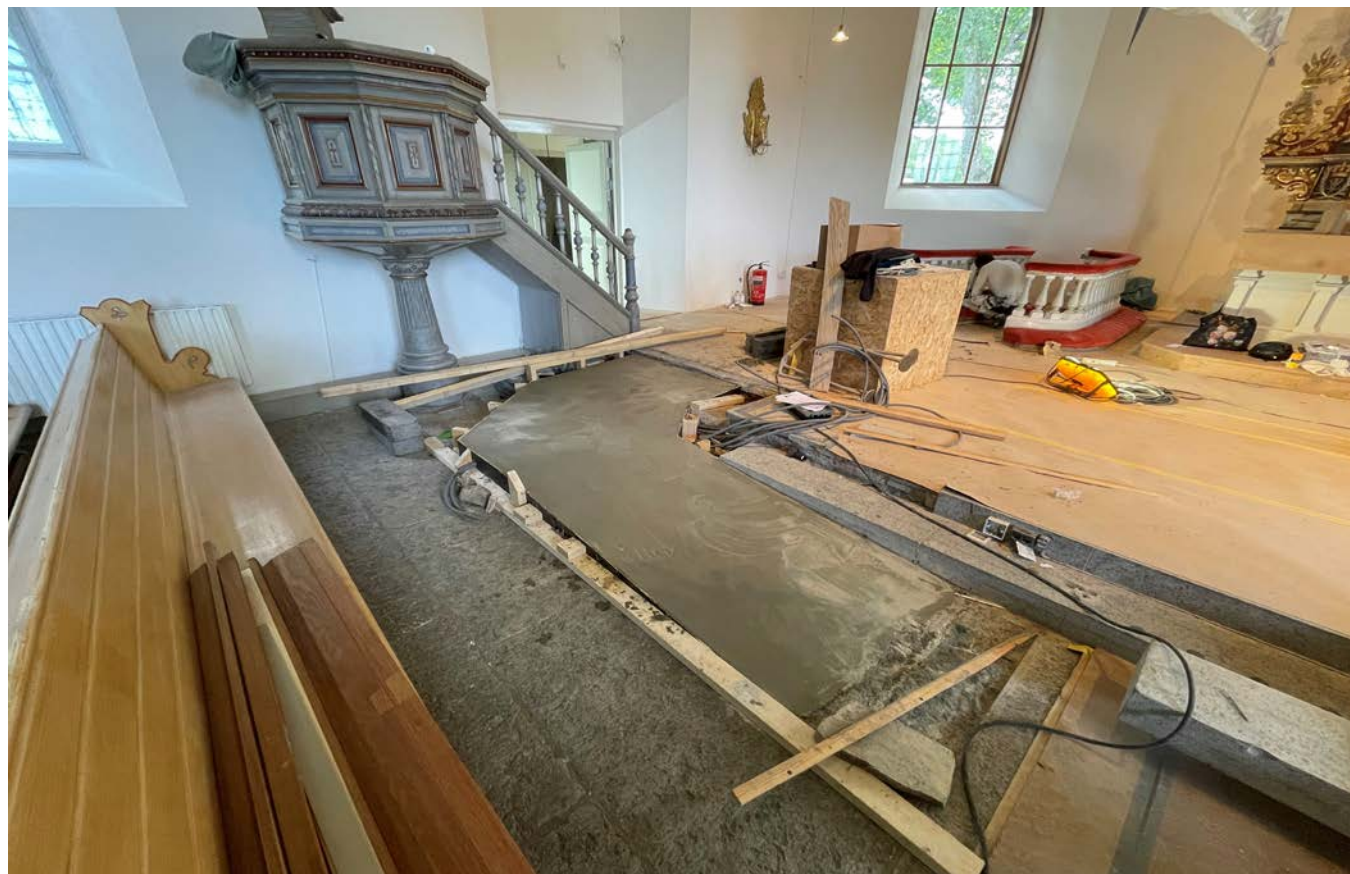

Kyrksalen – Konservering

- o Psalmtavlan
 - o Votivskeppet
 - Som hängts om och numera ”seglar” åt altaret i sydvästlig riktning.
 - o Predikstolen, främst vangstycket
 - o Orgelfasaden
- En ny ramp konstruerades, upp till koret, för att förbättra tillgängligheten för människor och kisthantering.
- dörren bakom altaret, tidigare utrymningsväg med en icke optimal trappa på utsidan, stängdes och utvecklades till ett förråd för kistbäckar, kransställ och annan begravningsgudstjänstutrustning. Även utrymmet i altaruppsatsfundamentet används till detta nya ändamål.
- Korfönstren:
 - o Fönsterbågarna är till största delen ersatta med ny frisk ek med en ny konstruktion för ventilering.
 - o Blyinfattningarna för de målade fönstren är omgjord.
- Altarringen (Celanders):
 - o Ny indelning (fler delningsmöjligheter).
 - o Målning.
 - o Omklädning med nytt tyg.
- Orgelfasaden
 - o Rengöring/konservering
 - o Ifyllnad av bladguld
- Till framtiden planeras möblemanget att ses över.

Kyrksalen - Koret

Sakristian

- En ny rumsindelning skapades:
 - o Sakristia
 - o Förberedelserum
- Ytterdörren flyttades
- Nytt golv i hela rummet
- En tegelvägg av större format revs och en mindre gipsvägg sattes upp i dess ställe mitt i rummet.
- Dörrposten mellan passagen och kyrkorummet breddades och en dubbeldörr med dörröppningsautomatik installerades.

- Sakristian

- o Ny textilförvaring för kyrkans värdefulla sakrala textilier.
- o Ett rum avsett för gudstjänstförberedelse, bön och samtal.
- o Nytt, målat tak.
- o Lås i passagesystemet.
- o Flytt av nedgångslucka till teknikutrymme.

- Förberedelserummet

- o Ny entrédörr.
- o Kokosmatta.
- o Ny förvaring.
- o Ny toalett.
- o Ny köksbänk/vattenhantering.
- o Flytt av vindslucka.
- o Till framtiden planeras möblemanget att ses över.

Utsidan

- Ny trappa, med vilplan, till ny entré sakristia.
- Marknivån framför kyrkporten höjdes så att trappsteget försvann och tillgängligheten förbättrades.

Resultat

- Numera är kyrkan, brandmässigt, godkänd för 360 personer (en ökning).
- Ökad tillgänglighet och framtillgänglighet kring:
 - o Dörrar
 - o Ramper
 - o Toaletter
 - o Och för hjulberoende deltagare.
- Ett tak som sätter prägel på kyrkorummet och som visar hur kyrkan ursprungligen var tänkt att se ut.
- Bättre möjligheter till gudstjänstförberedelser, bön, samtal och textilförvaring i sakristian.
- Bättre arbetsmiljö för tjänstgörande vaktmästare i de förbättrade möjligheterna för teknikhantering, och en bättre anpassad förvaring av material.
- Kyrkans mest kulturminnesvärda inventarier är konserverade och underhållet är därmed säkrat för många år.

Ekonomi

- Redovisning, (per 2022-10-10):
 - o Bokförda kostnader:

Samtliga kostnader	10 015 557 kr	
• Underhållskostnader	7 330 363 kr	73 %
• Investeringar	2 685 194 kr	27 %
 - o Bokförda intäkter:

Beviljad KAE	2 481 201 kr	
--------------	--------------	--
- Prognos, (per 2022-10-10):
 - o Kommande kostnader:

Från entreprenaden:	346 875 kr	
Ändringar och tilläggsarbeten:	374 378 kr	
 - o Möjliga intäkter:

Tilläggsansökan KAE (preliminär)	672 399 kr	
----------------------------------	------------	--
 - o Prognos total projektkostnad (netto): 7 650 000 kr, varav:

Kostnader (10,8 miljoner, fördelat på:)		
• Underhållskostnader:	7 884 000 kr	73 %
• Investering	2 916 000 kr	27 %
Intäkter	3 153 600 kr	
 - o 3 300 tkr (30 %)
 - o Beslutat:

Konservering av fast inredning	(75%) max 165 000 kr
Textilförvaring	(75%) max 297 750 kr
Korfönster	(67%) max 575 865 kr
 - o Tilläggsansökningar kommer göras för kalkade väggar, takmåleriet, altarring mm

Parallellt med detta har kyrkofullmäktige beviljat ett investeringsanslag om 350 000 kronor för nya inventarier till kyrkan, så som körstolar till koret, möblemang till sakristia och samlingsrum, mikrofoner, vissa textilier etc.

Kuriosa

- Många kulörmöten har det blivit och många diskussioner om färg.
- Tycker du dig känna igen väggfärgen, som att du sett den förut? Det har du sannolikt, eftersom det är samma kulör som Vita huset i Washington D. C.

Färgsättning dörrar Askims kyrka 2022-05-29

Kulörschema, i urval

- B Blått NCS S G2005-G
 - o Paneltak, kyrksalen
- Lg Ljusgul NCS S 2010-G90Y
 - o Paneltak, kyrksalen
- Vv Varmvit NCS S 0502-Y20R (NCS, så nära som möjligt)
 - o Murar (vägg)
- Pgl 1 Pärllgrå, ljus NCS S 1005-Y20R
 - o Bla ny takpanel i vapenhus, samlingsrum
- Pgl 2 Pärllgrå, ljus NCS S 2005-Y20R
 - o Orgelhuset
- Pgl 3 Pärllgrå, ljus NCS S 3005-Y20R
 - o Pgl 2+3 bla nya dörrar i kyrksal, vapenhus
- Pgl 4 Pärllgrå, mellan NCS S 4005-Y20R
 - o Skåp i genomgångsrum, sakristia

Det blev mycket ställning för att komma nära taket. Det kommer sannolikt att dröja innan vi åter ser kyrkorummet ur denna vinkel.

Takkronornas översta prydnader, i infästningen mot taket, skiljer sig från varandra. Bilderna här är från kronan närmast läktaren och framåt. De två sista är koret, vänster till höger.

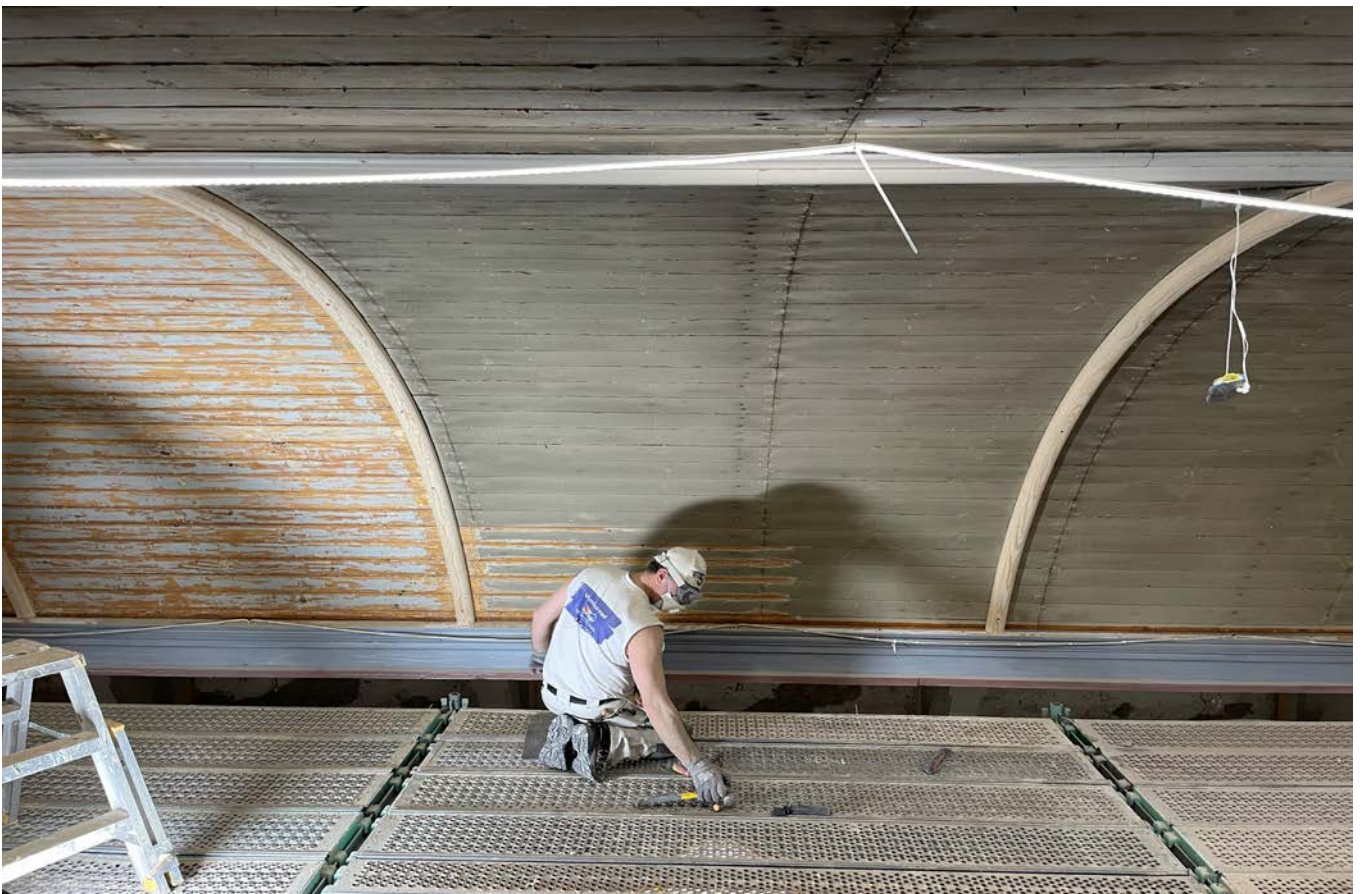
Mellan 10 och 15 000 spikar som ovan, drogs ur taket efter masoniten, med tång (eftersom skallarna var avklippta).

En dag hade någon kommit åt strömbrytaren till orgelns fasadbelysning...

Trägen vinner...!

Bilden visar graden av det arbete som ligger bakom den nykonserverade altartavlan. Den lilla kvarlämnade rutan visar hur bakstycket såg ut innan konservatorerna anlände.

Fönstret i sakristian är en omarbetning av det gamla fönstret som fanns i den gamla sakristian. Alla glasen är hämtade därifrån, i återbrukets anda.

Kabelöverföring på vinden i sakristian, mot vinden ovanför kyrksalen.

Dekormålning som var uppe som förslag, men som avstyrktes av antikvariska skäl. Motivet var hämtat från predikstolen.

Murstocken kom delvis i dager när putsen sågs över.

Söker du kontakt? Många saker behöver laddning (mikrofoner mm) så nu finns det väl tilltagna resurser vid teknikplatsen.

Altarbordet i sakristian, med sin dekor.

Utrymningsskyltarna är hämtade från biografmiljön, för att även passa i kyrkor. De är lite lågmält belysta vid normaldrift, men om strömmen går, lysas de upp starkare (med hjälp av batteribackupen).

En lite ruta sparades av de ursprungliga färglagren. Läktaren, österut invid tornmuren.

Denna gråa färg hade bänkarna under det förra århundradet.

En byggbod gick till väders vid avhämtningen.

Engagerade, i urval:

- o **Projektledning:** **GÖTEBORGS STIFTS SERVICEBYRÅ**
Mikael Fredriksson, fastighetsförvaltare
Medarbetare från Göteborgs stift – Fastighet och kulturarv.
- o **Arkitekter från** **KROOK & TJÄDER**
<https://www.krooktjader.se/>
 - **Malin Andersson**
 - Tomas Carlin
- o **Generalentreprenör:** **TELLESTAMS BYGGNADS AB**
<https://www.tellestamsbygg.se/>
 - med platschef **Andreas Tellestam**
- o **Antikvarisk medverkan:** **ACANTHUS AB**
<https://acanthusab.se/>
 - **Jenny Torle**
- o **Underentreprenörer i urval:**
El: **S.O EL AB**
 - <http://so-el.se/soel/>
- o Kjell Andersson
Mur och puts: **KUNGÄLVS MUR OCH SKORSTENSTEKNIK AB**
 - <https://www.kungalvmur.se/>
- o Niklas Löv Andersson
Måleri: **IVAR CELANDER AB**
 - <https://www.celander.se/>
- o Sigrid Lin
Rör: **ROLLSBO RÖRLÄGGERI**
 - <http://www.rollsboror.se/>
- o Viktor Vaske
Möbelsnickeri: **ASPELID AB**
 - <https://aspelid.se/>
- o Håkan Bergsten
Lås, larm och dörröppningsautomatik: **SAFETEAM**
 - <https://safeteam.se/>
- o Staffan Hermansson
Konstruktion: **VBK**
 - <https://vbk.se/>
- o Sofia Elwin Dahlström
Ljud och bild: **ART ELEKTRONIK**
 - <https://art-elektronik.se/>
- o Stefan Arnesson
Konservator: **KULTURVÅRD HEBERLEIN**
 - <https://www.kulturvard-heberlein.se/>
- o Christina Heberlein
Orgelärenden: **TOSTAREDS KYRKORGELFABRIK**
 - <http://www.tostaredskyrkorgelfabrik.se/>
- o Tore Johansson
- o Församlingens kyrkoråd och fastighetsutskott, med kyrkoherde Eric Muhl och ordförande Britt-Marie Almer
- o Distriktspräst Jesper Olausson
- o **Daniel Olander**, kanslichef och därmed beställarrepresentant

ASKIMS KYRKA OCH FÖRSAMLING SOMMAREN 2022

Layout: **Magdalena Oldin**, kommunikatör

Foto före renoveringen (adventstid 2021): **Hampus Haara**, fotograf

Text och övriga bilder: **Daniel Olander**, kanslichef